

Горбань С.Ф.
кандидат технічних наук, доцент
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ПРОВАДЖЕННЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Сучасні тенденції глобалізаційних процесів у світі обумовлюють необхідність економічних перетворень в Україні та удосконалення підходів до державного регулювання митної справи.

Удосконалення провадження державної митної справи в Україні є важливим чинником економічного розвитку держави та забезпечення митних інтересів України. Митний сектор є необхідним елементом рівноваги у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки України на міжнародній арені, забезпечує економічні інтереси держави, а також сприяє формуванню сприятливого інвестиційного клімату.

Для оцінки світових тенденцій, об'єктивного виміру процесів захисту митної безпеки та митних інтересів держави та удосконалення регулятивного механізму держави необхідно систематичне дослідження провадження митної справи та реалізації митної політики в Україні з позицій міжнародного виміру.

Як показує зарубіжний досвід багатьох розвинутих країн світу, митна сфера являє собою важливий елемент високоефективного функціонування економіки й життя суспільства в цілому [1].

Від ефективності митної системи залежить не тільки митна економічна країни, але й рейтингова позиція України на міжнародній арені. Оцінка рейтингових місць у міжнародному вимірі характеризує стан ділового клімату країни та виступає показником сприйняття інвестиційного середовища інвесторами. На думку експертів, підвищення на один пункт держави в міжнародному рейтингу створює можливості для залучення більше 500 млн. доларів інвестицій.

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – один з важливих рейтингів країн. Він щорічно складається Transparency International – міжнародною неурядовою організацією, і публікується з 1995 року. Це показник, який відображає оцінку рівня сприйняття корупції аналітиками і підприємцями за стобальною шкалою.

Щодо рейтингу країн згідно Індексу сприйняття корупції у 2020 році лідерами є Данія та Норвегія. Україна посідає 117 місце.

Незважаючи на те, що Україна у 2013 році займала 144 місце (25 балів), у 2014 – 142 місце (26 балів), слід відзначити зміцнення позицій країни. У 2018 році Україна стрімко підняла свої позиції в порівнянні з попереднім роком на 10 пунктів, тобто піднятися на 120 місце зі 180 країн. Це дало змогу країні потрапити до категорії країн, які «намагаються боротися з корупцією», тобто країни, які набрали 31-60 балів. Це значною мірою відображає міжнародний імідж держави. Найвищу кількість балів вдалось набрати у 2022 році – 33 бали.

Таким чином за останні 10 років показник України зріс на 8 балів.

Попри російське вторгнення, наша країна показала, що її прогрес в боротьбі з корупцією — це сталий процес, який продовжується навіть у найскладніший період існування держави. Робота антикорупційних органів, попри деякі обмеження, зумовлені воєнним часом, все одно відбувалася, а її результати були помітними. Серед позитивних дій минулого року можна назвати ухвалення державної Антикорупційної стратегії, довгоочікуване призначення керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), що дало можливість для активізації розслідувань щодо топкорупції. Також свою ефективність показав Вищий антикорупційний суд — за 2022 рік суд розглянув 49 справ, із яких 37 — із винесенням вироків.

В той самий час, недостатня увага керівництва країни до боротьби з корупцією, низький рівень довіри суспільства до прокуратури, судів та інших державних органів влади, затримка повноцінної судової реформи зумовлює надто повільне зростання цього індексу.

Ці проблеми корелюються з іншим рейтингом — Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). Цей рейтинг формується за методикою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), що передбачає врахування статистичних даних і результатів опитування керівників компаній в рамках великого щорічного дослідження ВЕФ з мережею партнерських організацій з кожної із країн.

У 2020 році у Глобальному рейтингу конкурентоспроможності країн Україна посіла 85 місце. В цілому, рейтингові позиції країни характеризуються певною статичністю. Україна тримається в окресленому діапазоні протягом десятиліть: з найкращої позиції — 72 місце — у 2008 р., по найгіршу — 89 місце — у 2010 р. З 2015 року відзначається тенденція погіршення рейтингового місця України. Такий рейтинг пояснюється політичною нестабільністю, корупцією, ускладненим доступом до фінансування тощо. Тобто більшість проблем спричинена недостатньою ефективністю функціонування органів державної влади в тому числі фіскальних [2].

Все вказує на нагальну необхідність модернізації державного регулювання, зокрема митної справою, як важливою складовою фіскального блоку.

Рейтингова позиція України за індикатором «Міжнародна торгівля» у 2020 році — 74 (80,1 балів зі 100 можливих). Показники України нижчі за середні по регіону «Європа та Центральна Азія». Порівнюючи їх з показниками країн зі схожим економіко-ідеологічним устроєм, робимо висновок, що Україна значно поступається [3].

За даними рейтингу Світового банку Logistics Performance Index (LPI) щодо індексу логістичної ефективності Україна посіла 66 місце з 160 країн набравши 2,83 бала. Всього рейтинг включає п'ять напрямків, за якими проведені дослідження. У розділі "митні процедури" Україна набрала 2,49 бала, по інфраструктурі - 2,22 бала, по міжнародному транспортуванню вантажів - 2,83 бала, по логістичній компетентності - 2,84 бала, з відстеження вантажів - 3,11 бала, по своєчасності доставки - 3,42 бала. Чим вище бал, тим сильніші позиції в країни в даній категорії.

Оцінка економічної свободи України у 2021 році становить 56,2, що ставить її економіку на 127 місце серед самих вільних в Індексі 2021 року. Загальний бал збільшився на 1,3 пункти, в першу чергу через оцінку податкового навантаження. Україна посідає останнє місце серед 45 країн європейського регіону, а її загальний бал нижче середніх регіональних і світових показників. Статус економічної свободи України – в основному невільні (mostly unfree) [4].

За результатами дослідження, можна сказати, що певний спектр питань залишається проблемними аспектами провадження митної справи в Україні. Серед них корупційні прояви, необхідність модернізації інформаційного забезпечення, зменшення часу під час проходження митного та прикордонного оформлення, налагодження співпраці з іншими державними органами щодо здійснення митного контролю.

Визначені тенденції дозволяють зробити висновки про нагальну необхідність удосконалення державного регулювання провадження митної справи в Україні. Це стане забезпечення митних інтересів держави, а також стимулювання зовнішньоекономічної діяльності і покращення іміджу країни на глобальному рівні.

У сучасних умовах реформування митного регулювання в рамках інтеграційних процесів в світі, питання визначення ефективності діяльності митних органів, розробки критеріїв оцінки їх роботи набувають особливої актуальності.

Передумовами посилення рейтингових позицій України у міжнародному розрізі мають стати наступні: дослідження передових практик світового досвіду здійснення митного контролю з подальшим впровадженням та адаптацією до українських особливостей через імплементацією відповідних новацій в законодавство України; оптимізація інфраструктури митних органів, що стане запорукою ефективності прийняття управлінських рішень в митному секторі; удосконалення автоматизації процесів під час здійснення митних процедур; налагодження міжнародних взаємовідносин та співпраці розвиненими країнами з питань провадження державної митної справи та розширення міждержавної довірливої бази.

Успіх модернізації не в останню чергу залежить від державного курсу в митній сфері. Зрозуміла, прозора і гармонійна митна політика зменшує адміністративні складності та обмежує можливості корупційних проявів.

Література:

1. Єдинак В. Ю. Плешкова Н. М., Ніжніченко С. П. Вплив митної політики на зовнішньоекономічну діяльність підприємств. Ефективна економіка. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3581> (дата звернення: 25.10.23).
2. Дернова І. А., Боровик Т. М., Кравченко Л. В. Глобальний вимір конкурентоспроможності України. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 42. С. 29-34.
3. Ease of doing business in Ukraine